THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents

די טראגעדיע פון דעם 40־יעריגען ארבייטער

אין טאראנטא איז לעצטע וואך אָפּגעהאלטען געווארען די יערליכע קאָנווענשאָן פון דער "אינטערנעישאָנעל אסאָסיאיישאָן אָף פּאבליק עמפּלאָיִמענט פון קאנאדע" ביי וועלכער עס זענען געווען פארטראטען אמעריקאנער און קאנאדער "פּאבליק עמפּלאָיִמענט" בעאמטע. און עס איז דאריבער גאנץ פארשטענדליך אז ביי א פארזאמלונג פון אזא סארט אָרגאניזאציע זאָל די פראגע וועגען ארבייט און ארבייטסלאָזיגקייט פארנעמען דעם אויבענאן.

זענען פארשידענע באריכטען און פארשידענע רעדעס געהאלטען געווארען ביי דער דאָזיגער קאָנווענשאָן. אָבער קיין איינער פון די באריכטען און פון די רעדעס איז ניט געווען אזוי אינטערעסאנט, ווי די באמערקונג וואָס איז געמאכט געווארען פון מר. ראזזוועל פ. פעלפּס. וועלכער איז דער דירעקטאר פון סטאטיסטיקס פון דעם "סטייט דעפּארטמענט אָף לייבאר" אין מאסאטשוזעטס.

און אט וואָס ער האט געזאָגט: "צופיעל ווערט לעצטענס גערעדט איבער דעם פאקט וואָס פערציג אָדער פינף און פערציג יאָריגע ארבייטער ווערען דיסקרימינירט. דאָס הייסט, אז אָן ארבייטער וועלכער האט דערגרייכט דעם עלטער פון פערציג יאָר. ווערט ניט אָנגענומען אויף קיין שום שטעלע, צוליעב דעם איינציגען מאָטיוו, וואָס ער איז שוין ניט אזוי פעהיג צו ארבייטען ווי אין זיינע איינגערע יאָרען". דער אמת אָבער איז, אז דער דאָזיגער פאקט איז ניט אויסגעהאלטען. האט מר. פעלפּס געזאָגט, ווייל אויב מען זאָל זיך רעכענען מיט די סטאטיסטישע באריכטען פון דעם מאסאטשוזעטס שטאט, דאן איז פאקטיש ניטא קיין שום דיסקרימינאציע געגען 40־יאריגע ארבייטער".

ווייטער מיר צו אויף "וויפיעל די סטאטיסטיק פון יענעם שטאט איז אויסגעהאלטען אָדער ניט, אָבער אויב מיר זאָלען אפילו אָננעמען, אז עס איז פונקט אזוי ווי מר. פעלפּס האט איבערגעגעבען, דאן דארף עס נאָך בשום אופן ניט דיענען אלס באשטעטיגונג אָדער אלס א ביישפּיעל פאר אנדערע שטאטען אָדער פאר אנדערע לענדער.

עס איז פארען אין אידיש א ווערטעל: "פרעג ניט דעם רופא, נאר פרעג דעם חולה". און דאָס איז זייער ריכטיג אויף וועגען די פערציג יעריגע ארבייטער און די "עמפּלאָיִמענט בעאמטע". זאָל מען, אדרבא, א פרעג טאָן די טויזענטער מיטעל־יעריגע ארבייטער, וועלכע פארשילטען דעם טאָג, ווען זיי האבען דערגרייכט דעם עלטער פון פערציג יאָר. אזוי איז עס ביי אונז און אזוי איז עס געווים אין דער אינדוסטריעלער אמעריקע. און אזוי איז עס אויך אין אנדערע לענדער.

דער פאקט איז, אז עס איז יאָ פאראן א דיסקרימינאציע געגען דעם 40־יעריגען ארבייטער, און מר. פעלפּס סטאטיסטיקס וועלען דאָס בשום אופן ניט אפּלייקענען.

דער ערשטער יארצייט נאך לואי מארשאל

א יאָר איז לעצטען דאָנערשטאג געווארען זינט דאָס וועלט־אידענטום בכלל און דאָס אמעריקאנער אידענטום בפרט האט פארלוירען דעם גרויסען פירער און טוער, לואי מארשאל.

וועה איז ווען מען פארלירט די, וועלכע מען קאן ניט פארגעסען. און דער טויט פון לואי מארשאל איז געווען פאר אונז, און איז פאר אונז א פארלוסט, וואָס קען ניט פארגעסען ווערען.

און נאָך שטארקער איז די אונפארגעסליכקייט, ווייל דער קלאפּ וואָס האט אונז געטראפען מיט זיין טויט, איז געקומען נאָך יענעם דונערשלאג פון די אויגוסט פאסירונגען אין ארץ ישראל, וואָס האט אזוי צוטריי־סעלט אונזערע האפענונגען, אזוי פיעל צער און צארן דערוועקט אין אונזערע הערצער. אז די בשורה פון זיין טויט האט אויף אידען געווירקט, ווי דער סאמע זייל, אויף וועלכען מיר וואָלטען זיך אין דער עת צרה געקאָנט אָנלענען. וואָלט צובראכען געווארען.

און א יאָר נאָך יענע געשעהענישען און נאָך דעם גרויסען פירער'ס טויט, לעבט פאר אונז אויף דער טראגיזם פון יענעם מאָמענט — דער טראגיזם פון לואי מארשאל'ס אוועקגיין פון דער וועלט, ווייל געקומען איז זיין טויט באלד נאָך דעם, ווי עס האט זיך פאר אונז דערהויבען די גייסטיגע פינגער, די ליכטיגע נשמה־פינגער פון דעם פירער צו דער העכסטער מדרגה פון נאציאָנאלער פירערשאפט פאר דעם נאנצען פאָלק ישראל, ווי פאר דער רעסטונג פון די אומגליקליכע טיילען פון אונזער פאָלק אין די לענדער פון זייערע ליידען. אזוי פאר דער ערפאָלגרייכער בויאונג פונ'ם לאנד פון אידישער צוקונפט.

וואָס פאר א טריאומפאלער מאָמענט עס איז געווען יענער מאָמענט ווען די ידיעה פון דער שווייער איז פארשפּרייט געווארען בכלל תפוצות ישראל, אז מארשאל'ס גרויסע ארבייט צו פארווירקליכען א פארגרעסערטע אידישע אגעטור איז געקרוינט געווארען מיט דערפאָלג — געקרוינט געווארען מיט דער שאפונג פון אחדות — א פאראייניגונג פון אלע ריכטונגען אין שאטירונגען אין אידענטום פאר דער גרויסער נאציאָנאל־אויפגעלעגטער אויפגאבע צו בויען דאָס אידישע היימלאנד.

געריירט פון איבערוועלטיגענדער שמחה האבען מיט פייכטע אויגען אידען געלעזען די געמעלדעטע ווערטער פונ'ם גרויסען טוער, ווען ער האט אין העכסטער התלהבות אויסגערופען ביי דער גרינדונגס־ציצונג פון דער אידישער אגענטור: "איך בין גליקליך. וואָס איצט, אין דעם עלטער פון מיין דריי־און־זיבעציגסטען יאָר, זעה איך ווי דער אידעאל, וועלכען איך האָב אומזיסט געזוכט דרייסיג יאָר צייט, האלט איצט ביים פארווירקליכט ווערען!..."

און ווי גרויס איז דער טראגיזם, אז תיכף נאָך דעם גייסטיגען טרי־אומף, נאָך אזא הייכען מאָמענט פון עלית נשמה בשורה נאָך בשורה, וואָס זענען געלאָפען איינע נאָך די אנדערע, אזוי ווי די איוב בשורות, "זה הולך וזה באָ". ידיעות פון די שווידערליכע פאסירונגען אין ארץ ישראל און באלד נאָך דעם די בשורה פון דעם פירער'ס טויט!

א יאָר איז אוועק, פיעלעס האט אין דעם יאָר פאסירט אונ'ם אידישען לעבען, פון וואָס ווייניג נחת עס וואָלט געהאט דער פירער, אָבער וואו עס האט זיך געפילט די אבוזעזענהייט זיינע, זיין וועג־ווייזענדע האנט, זיין שטארק ווארט, זיין קראפט.

היינט די נאציאָנאל פאנד זאמלונג

בלויז דערמאָנען ווילען מיר היינט די היגען אידען, ווייל מיר ווייסען, אז זיי ווילען טאָן זייער פליכט.

זייער פליכט צום נאציאָנאל פאָנד.

אידישע יונגעלייט און פרויען, שלוחים פונ'ם נאציאָנאל פאָנד, ווערען זיך היינט ווענדען צו די היגע אידען פאר ביישטייערונגען צום נאציאָנאל פאָנד. דער פאָנד וואָס העלפט אויסלייזען דעם כאָדען אין ארץ ישראל, און עס צוריק אומקערען צו אידען.

ווילען מיר אלעמען דערמאָנען, צו געבען די קאָמיטעס, יעדער אזוי פיעל וויפיעל ער קען.

יעדער אויסגעלייטער שפּאן ערד מיינט א פארשטארקונג פון אונ'זער פאזיציע אין יעדען זין, עקנאָמיש און פאָליטיש.

און דאָס דארפען מיר דאָך אזוי נויטיג.

גיט דאריבער מיט א ברייטער אָפענער האנט פאר'ן נאציאָנאל פאָנד!

ליטעראַרישע נייעס

קלאָר פאַרער און פיער לאָטי

עס איז איצט, דערשינען א ניי בוך פון קלאָר פאַרער אונטער'ן נאָמען "לאָטי". אין דעם דאָזיגען בוך שילדערט פאַרער זיינע באַגעגענישען מיט דעם גרויסען שריפטשטעלער און מענש — פיער לאָטי.

די ערשטע באַגעגעניש זייערע איז פאַרגעקומען אין יאָהר 1903. אויף די וואָסערען ביי סטאָמבול, וואו ביי די דאָר־דאַנעלען האָט געוואָרט א פראַנצויזישע קריעגס־שיף אונטער דער אָנפירונג פונ'ם קאָמענדאַנט פיער לאָטי. וועלכער איז שוי זאָגן געווען א באַריכטער שריפט־שטעלער. אויף דער זעלבער שיף האָט אלס מאַטראָס־ליטענאַנט געדיענט דער יונגער אָנפאַנגער קלאָר פאַרער, וועלכער האָט צו זיין קאָמענדאַנט געבראַכט זיינע ערשטע שאַפונגען.

דאָס בוך איז ווי א מאָנומענט פאַר דעם גרויסען מייסטער פון זיין איינגערען תלמיד און חבר.

א ניי ווערק וועגען דער שפּאַנישער אינקוויזיציע

סאַלאַראַנ, דער אויוועדזיטעט־פּראָפעסאָר אין מאַדריד, האָט אַרויסגעגעבען א ווערק וועגען דער שפּאַנישער אינקוויזיציע. וואָס נעהמט אַרום די גאַנצע געשיכטע פון דער אינקוויזיציע אין די יאָרען פון 1218—1334. דאָס ווערק צייכענט זיך אויס מיט שטאַרקער אָביעקטיוויטעט און שטיצט זיך אויף די כעסטע קוועלען.

ביכער וואָס וועלען בקרוב דערשיינען

מאַרק טוקאָוו גרייט איצט צו א בוך "אידען אויפ'ן מאָנפּאַרנאַס". דאָס בוך וועט אנטהאַלטען א 20 אַרטיקלען וועגען אידישע קינסטלער, וואָס לעבען איצט אין פּאַריז. צווישען אנדערע גייען אַריין אינ'ם בוך אַרטיקלען וועגען שאַגאַל'ן, קיסלינג, לעאָפּאָלד, גאַטליב, קאַנעלבא, מאַנע קאַץ, י. ריבאַק, הענריק בעדלעוועי, מאַקס באַנד, פעדער, אבערראַם, הענריק גאַטליב, שטילמאַן, אַרטור שיק, יצחק ליכטנשטיין, מערזער, קאַזלאָוו, מאַנדזיין, פ. פרידמאַן, ציטרינאָוויטש, גראַסמאַן א. א. וו.

אין פאַרלאג "טאָמאַר" גרייט זיך איצט א בוך פון דעם באַוואוסטען חסידיש־פאַרשער, דר. א. ש. האַראַרעצקי, איבער דער געשיכטע פון חסידות — אין דעם זעלבען פאַרלאג, ווערט געזעצט דער דריטער באַנד פון י. צינצערג — "די געשיכטע פון דער ליטעראַטור ביי אידען" אין דעם צווייטען באַנד פון ק. פעדרגאַם "שטעדט און יאָרען".

אין פאַרלאג "עמעס", מאַסקווע, זענען דערשינען צווישען אַנדערען: — י. דינעזאָן — יאַסעלע, ד. עדעלשטאַט — לידער, י. דאַברושין — דער געריכט נייט (פּיעסע), אידל יאַפּע — אין קעסעל־גרוב.

אין כאַרקאָווער "צענטער" פאַרלאג זענען לעצטענס אַרויסגעגעבען געוואָרען פאָלגענדע נייע ביכער: — א. קאַהאַן — בראַכשטיקער, ל. קוויטקע — ריאַגראַ־דער פעל, מ. אַראַנסקי — נינע אין מאַ־יאַרטשיק, א. דייזזען — נויט, ד. וואָלקנשטיין — דויגעשריי, נ. אויסלענ־דער — אויף לאַדאַמירער וועג, נ. לוריע — בריקען בראַנען, כ. ווייַנעראַמאַן — אין באַהעפטונג.

דר. חיים זשיטלאָווסקי גרייט איצט צו די ווייטערדיגע פינף בענדער פון זיינע געזאַמעלטע שריפטען, אין וועלכע עס וועלען אַריין אַרטיקלען, גרעסערע אַרבייטען, וועלכע זענען די לעצטע יאָרען פאַרעפענטליכט געוואָרען. די אַרטיקלען וועלען זיין פון בענדער 11—15 פון זיינע געזאַמעלטע שריפטען — די ביכער דעלישיינען אין "בושאַוא" - פאַרלאג.

אין פאַרלאג ב. קלעצקין וועלען איצט נעזעצט א גרויס בוך פון יו. נאַטאַנסאָן "אינטעליגענט, קונסט און קינסטלער". דאָס בוך וועט האַלטען א 500 זייטען, עס באַהאַנדעלט פאַרשיידענע ליטעראַרישע און קינסטלערישע פראַבלעמען פון דער אייַ־דישער און וועלט־ליטעראַטור.

* * *

ביז'ן היינטיגען טאָג זענען נאָך פאַר דעם אידישען לעזער מיינסטענס פרעמד די פערל פון דער גריכישער ליטעראַטור. זיי פעלען אין אידיש.

סאָפאָקלעס איז דער רעפּרעזענטאַנט פון דער גריכישער טראַגעדיע. זיינע פאַ־עטשיע שאַפונגען האָט סאָפאָקלעס דער־פירט צו העכסטער האַרמאָנישער שלימות. דער שטאַף איז אונזווערסאַל, די געשיל־דערטע געשעהענישען זענען נאָך היינט אַקטועל. פון די 7 סאָפאָקלעס'עס טראַ־געדיעס ניט איצט אויס "קעניג עדיפּ", איבערגעזעצט פון אָריגינאַל פון מאַנינס־טער מענדעל שיין.

צו דער איבערזעצונג איז צוגעגעבען א ברייטער אריינפיר וועגען דער גריכי־שער דראַמע. ער האָט דאָס באַוויזען אויף פאַרשידענע אופנים. זיין געהאַלט, וואָס ער האָט געקראָגען אלס פּרעזידענט, האָט ער צוטיילט פאַר וואָהלטעטיגע אר־בייטען, און אלץ איז ער געבליבען וואו־נען אין זיין קליינער, באַשיידענער הויז, ניט באַנוצענדיג זיך מיט דעם פאָמפּ, צו וועלכען ער איז געווען באַרעכטיגט אלס פּרעזידענט פון לאַנד. דאָס אלץ האָט איהם געהאָלפען צו ווערען דער אָפּאָנט פון דער בריטער באַפעלקערונג. דאָס האָט איהם אויך געהאָלפען ווען ער איז לאַנגט זיין פאַרביז'טען דאָרט.

די־דרשה איז נאָר אין ניגע. וועלכע ער האלט אין דער ערשטער סליחות אין דזשיי־דיש אינדיש בוטלייג דאָרט.

שבת־צו־נאַכטס, נאָך צוויי־ווען מען האָט אין דער כ־נעדאַרפט אָנפאַנגען סליחות, אר־אויף אויף דער בימה, אר־קעשענע זיין אויסגעבאַרגט־אוועקגעלעגט אויס'ן טיש גען זאָגען.

אלעס איז גענאַנגען ז־האָט זיך גערעדט. דאָס די שעהנסטע זאַך, וואָס מיר גען, אין אַן דער וואָס זאָ־די ערשטע סליחות, וואָס מיר ווענ־יאָר נאָך וועניגער און האָף צ־ווענט עס ווייטער געהן, ביז מ־איין אידישע פּנים דאָ־סליחות ניט זעהן!"

* * *

איך וואָלט פאַרגעשלאָגען, וואָס קויפט א קאַר, זאָל דאָ־מאַכען א מערזיכינישען עקזא־געזאָגט א מערזיכינישטרייט.

וועל, ער מאַכט דאָס אמ־דענסאַלס דורך, אויב ניט פ־שפּעטער.

* * *

"דאָקטאָר, איך פיהל מ־אזוי שלעכט, אז איך ווינש־ווערען פון מיין לעבען, וואָ־טהאָן?"

"לאָזט דאָס צו מיר, מיסט־שוין דאָס פיסקען."

* * *

"וואָס איז דער מעהר, איהר אויס אזוי שלעכט?"

"איך שלאָף ניט קיין־האָב גרויסע בילס צו באַצאָהל־"פאַר וואָס זשע האָט איה־ניט געזאָגט פריהער?"

"וואָס, איהר וואָלט מיך־געלט!"

"ניין! נאָר איך וואָלט א־מענדירט קויפען אין דראַ־סאָ־פאָודער, וואָס מאַכט שלאָפען."

* * *

"דו ווייסט, עס איז א גאַנ־ביזנעס, נעהן אויף א חתונה. וועלן אויף א־גרויסע אַרבער און גרויסע עס־"איז ווער הייסט דיר נעהן?"

"פערד! איך מיז דאָך נ־בין דאָך דער חתן!"

* * *

מיין פרויס'ס שוועסטער איז־צו גאַסט, און דערזעהענדיג מיין־האָט זי אויסגערופען:

"זעה נאָר ווי גרויס און־איז אויסגעוואַקסען! אָבער־דזשיי־ביז עס איז געקומען צו אויסברוך, ווען א בריוף סטודענטען האָבען־אָן אָפענע דעמאָנסטראַציע געגען דער רעגירונג. ביי דער דאָזיגער דעמאָנסטראַ־ציע זענען געפאַלען צעהן מענשען און זי־בעציג אָדער מעהר מענשען זענען פאַר־וואונדט געוואָרען. דאָס האָט אַרויסג־רופען נאָך מעהר אויפרעגונג צווישען דער באַפעלקערונג, און גענעראַל אורו־בורי האָט זיך אין צייט באַנוצט מיט דער דאָזיגער אויפרעגענדער שטימונג. ער האָט געוואוסט, אז מאַרטינעז, דער ווייס־פּרעזידענט, איז זעהר ניט באַליעבט ביי דער ארמיי, און ער האָט דערפאַר ניט מורא געהאַט אויסצוטרעטען אָפען גע־גען איהם. איהם צו הילף איז געקומען זיין נאָהענטער פריינט, אדמיראַל סאַרני, דער הויפּט פון דער אַרגענטינער פלאָטע, וועלכער האָט געהאָלפען אורובורו'ן אַרוג־טערצוזעצען מאַרטינעז'ן און איהם פאַר־טרייבען פון דער רעגירונגס־הויז. אורו־בורו און די אַנדערע האָבען דערצו מורא געהאַט, אז מאַרטינעז וועט איבערגעבען די רעגירונג אין די הענט פון די קאָנסער־וואַטיווען.

אויף אזא אופן האָט היפּאָליטאָ אי־רינגאָיען, וועלכער איז ערשט ניט לאַנג געווען אזוי באַליעבט סיי ביי זיין פאַר־טיי און סיי ביים פאָלק, אַרונטערגעזעצט געווארען צוליעב זיין איינגענער קוראַזיג־טיגקייט, נאָר דערפאַר ווייל איהם האָט זיך געדאַכט, אז ער האָט דאָס נאַנצע פאָלק ביי זיך אין־דער האַנט, און אז א דאַנק זיין גרויסער פּאָפּולאַריטעט קען ער טאָן וואָס זיין הארץ גלוסט; אפילו ווע־רען דער דיקטאַטאָר פון לאַנד.

ס'איז נאָך צו פריה פאַראויסצוזאָ־גען מיט וואָס די דאָזיגע רעוואָלוציע וועט זיך ענדיגען, אָבער איינס איז זיכער, אז ווייט־זעהענדיגע מענשען וועלען פון דעם לערנען א גוטע לעקציע.

די איצטיגע רעוואָלוציע אין ארגענטינע און דער ארונטערגעזעצטער פּרעזידענט

פון משה דינעס

היפּאָליטאָ אירינגאָיען, וועלכער איז מיט דריי יאָר צוריק געווען דער באַליעבטסטער העלד פון ארגענטינא, פאַלט צוליעב אייגענער קורצזיכטיגקייט.

די רעוואָלוציע אין ארגענטינע איז געווען א קורצע און א שאַרפע, און כאָטש די ערשטע באַריכטען זענען געווען, אז בלויז צעהן מענשען האָבען אין דער רע־וואָלוציע פאַרלוירען זייערע לעבענס, שיינט עס אָבער איצט, אז ניט צעהן, נאָר מעהר ווי טויזענט זענען געפאַלען אין דעם קאַמפּף.

לויט די באַריכטען וואָס קומען אָן צו אונז פון יענעם ווייטען לאַנד, איז די גאַנצע רעוואָלוציע דורכגעפיהרט געווארען אין א גאַנץ קורצער צייט. די רעוואָלוטי־רענדע כחות האָבען גלייך פון אָנהויב גע־האט אויף זייער זייט די פּלאַטע, וועלכע האָט ערקלערהרט, אז זי וועט ניט שיסען אויף די רעבעלען און אז זי וועט שטיצען די ארמיי.

נאָך איידער דער עולם האָט זיך גע־קענט צוצוווהנען צום געדאַנק, אז פּרע־זידענט אירינגאָיען, וועלכער האָט גע־דאַרפט זיין אין אמט נאָך פיער יאָהר צייט, זאָל ארונטער פון בייגעפּל, איז שוין געווען געשאַפען די נייע רעגירונג, וועלכע האָט באַלד איבערגענומען די לייצעס אין איהרע הענט.

א טאָג נאָכדעם ווי פּרעזידענט אי־רינגאָיען האָט זיך געפיהלט נעצוואונגען איבערצוגעבען זיין מלוכה צום ווייס־פּרע־זידענט ענריקע מאַרטינעז, האָט שוין גע־נעראַל ראַזע עוואַריסטאָ אוריבורו געהאַט דעם קאָמאַנדאַראַל איבער דער גאַנצער שטאָדט. גענעראַל אורובורו איז איצט דער אָפּנאָס פון דער ארמיי, און זיין באַ־פעהל ווערט אויסגעפאָלגט מיט א בליינ־דער פארגעעערונג. אורובורו איז אויך דער פיהרער פון דער אָפּאָזיציע, וועלכע איז שארף ארויסגעוואָרפען געגען דעם פּרעזידענט'ס פיהרונגען.

אויף שנעל איז אָרגאַניזירט געוואָ־רען א צייטווייליגע רעגירונג, וועלכע, ווי עס איז אָנאָנסירט געוואָרען, וועט בלייבען אין קראַפט ביז א פּערמאַנענטע רעגירונג וועט ערוועהלט ווערען, און גלייכצייטיג האָט גענעראַל אורובורו ער־קלערהרט דאָס לאַנד אונטער קריעגס־צו־שטאַנד, כדי אויסצומיידען מעגליכע צור־אַמעניטשטיונגען און בלוט־פאַרגיסונגען.

ביז מיט א טאָג פריהער האָט עס ניט אויסגעקוקט, אז דער אויפשטאַנד וועט זיך לייכט איינגעבען. לויט די גע־זעצען פון לאַנד, האָט פּרעזידענט אירי־גאָיען געהאַט א רעכט איבערצוגעבען די פיהרערשאַפט פון לאַנד צום ווייס־פּרע־זידענט, און אזוי האָט ער געטאָן. אָבער די אָפּאָזיציע איז מיט דעם נאָר ניט גע־ווען צופרידען, און מיט אַוועגט פון דעם זעלבען טאָג האָט א גרויסער עולם זיך פאַרקליבען אין פראָנט פון דער רעגי־רונגס הויז און האָבען עס אָנגעהויבען באַמבאַרדירען. צווישען עולם זענען גע־ווען א גרויסע צאָהל סאָלדאַטען, וועלכע האָבען די אטאַקע געמאַכט באַזונדערס שווער פאַר דער קליינער צאָהל לאָיאַלע מיליטאַריסטען, וועלכע האָבען באַשיצט די רעגירונגס־הויז. אויף אזא אופן איז די קליינע וואַך באַזיגט געווארען, און די לאָיאַלע הונדערטער זיך אריינגעריסען אין דער געבאַיירט פון דער צייטונג, האָבען דאָרט אלעס רואינירט, און דערנאָך אונטערגע־צונדען דאָס הויז. אין דער זעלבער צייט האָט דאָס מיליטער פאַרטריבען די פּאָ־ליציי, און פון די דעכער פון די אַנדערע צייטונגען האָט מען געלאָזט וויסען אז די רעגירונג איז געפאַלען.

די אומצופרידענהייט מיט פּרעזי־דענט אירינגאָיען האָט זיך געפיהלט אין דער רעגירונגס־קרייזען זייט א לענגערע צייט, און ווי עס ווערט געמעלדעט פון זיכערע קוועלען, איז ער אליין געווען פאַראַנטוואָרטליך פאַר דער רעוואָלוציע וועלכע האָט איצט אויסגעבראָכען, און וועלכע האָט געבראַכט צו זיין נידערלאַ־גע. פּרעזידענט אירינגאָיען איז געווען דער פיהרער פון דער ראַדיקאַלער פּאַר־טיי, און איז מיט דריי יאָהר צוריק אויס־געקליבען געווארען אלס פּרעזידענט מיט דער געדעמפּטער מאָראַליזשער אין וועלכער דאָס לאַנד געהאַט געווארען. אירינגאָיען איז געווען דער זעלבער ראַדיקאַלער אין דער ראַדיקאַלער פּאַר־טיי, אין זיין צווייטען טערמין, זיך אָנגעהויבען פיהרער פון דער פּאַרטיי, דעמאָ־קראַטישע אַרמיי, און אין דער צייט וועלכע דער ראַדיקאַלער פּאַרטיי האָט אויסגעלאָזט אַ־מאָנאַרכיע, נאָר האָט אָנגעהויבען אויסצוגלייכען דעם אַמט.

ווי עס ווערט באַהויפּטעט, האָט אי־רינגאָיען, אין זיין צווייטען טערמין, זיך אָנגעהויבען פיהרען נאָך אנדערש ווי אין דער צייט פון זיין ערשטען טערמין. ער האָט זיך אָנגעהויבען אויפפירען אין דער אַרט פון א קאָלענע רב, און יענער גרייט ערקלערהרט גרייט איהם אויס־ער איז צוגענאַנגען צו דער־ער האָלט זיינע דרשות, א קליינעם פּאַרווויקעלטען־שריבען אויבען "דרשה לש־האָט ער עס גענומען אין־לאַנגט זיין פאַרביז'טען־דרשה איז נאָר־

ניגע. וועלכע ער האלט אין־ערשטע סליחות אין דזשיי־די פרומע אידישע בוטלייג־דאָרט.

שבת־צו־נאַכטס, נאָך צ־ווען מען האָט אין דער כ־געדאַרפט אָנפאַנגען סליחות־אַרויף אויף דער בימה, אר־קעשענע זיין אויסגעבאַרגט־אויס'ן טיש גען זאָגען.

אלעס איז גענאַנגען ז־האָט זיך גערעדט. דאָס די־שעהנסטע זאַך, וואָס מיר גען, אין אַן דער וואָס זאָ־די ערשטע סליחות, וואָס מיר־ווענ־יאָר נאָך דער וואָס זאָ־ערשטע סליחות, וואָס מיר־יענער וועלט דעם ערשטע־אלל־איז געווען דער הכלל עס איז געווען אלל־עס איז געקומען צו ענדע־געהיהרט אזוי:

"פאַר דריי־יאָהרען האָ־די ערשטע סליחות געזאָגן־דישען עולם. פאַר צוויי יאָה־פאַר־א־יאָהרען נאָך וועניגער־יאָר נאָך וועניגער און האָף צ־וועט עס ווייטער געהן, ביז־איין אידישע פּנים דאָ־סליחות ניט זעהן!"

* * *

איך וואָלט פאַרגעשלאָגען, וואָס קויפט א קאַר, זאָל דאָ־מאַכען א מערזיכינישען עקזא־געזאָגט א מערזיכינישטרייט.

וועל, ער מאַכט דאָס אמ־דענסאַלס דורך, אויב ניט פ־שפּעטער.

* * *

א שעהנער פאַר־קאָוט וועט־אייער פרוי וואַרעם אין ווינטער, זיך אין אַן אדורעטייזמענט.

יעס, — און שטיל אויך.

* * *

א יונגער דראַמאַטורג האָ־שריבען א פּיעסע פון דריי אקטען, איבערגעגעבען צום מענערעשער־טעאַטער.

אין א פאָר טעג ארום פר־דעם מענערעשער: נו, האָט איז־דזוכנעקוקט מיין פּיעסע?

"אָה, יעס, איך האָב עס־לעזען צו דריי מביזנעס, און אלע־נען זיי, אז מען מוז אויסשניי־אקט."

"דאָס איז נאָך ניט אזוי, שלי־רופט אויס פרעהלאך דער דראַ־נו, מילא, וועט זיין צוויי אקטען."

"יעס, איז אָבער די צרה, וואָס־איינער הייסט אויסשניידען א באַזו־אקט!"

ביימער זאָגען שירה

(צום קאָמפּיין פאַר'ן יער נורדן אָנגע־פיהרט פון די צ. צ. און גורדוניה).

פון יהושע אלטמאַן

— „אוצר הגוף" הייסט דער פּלאַץ אין די גנזי מרומים, וואו עסליגען די נאָך ניט געבוירענע נשמות — אזוי האָט דערצעהלט ר' בנציון, דער אָפּגעריסע־נער בעסלאָווער חסיד, וואָס פלעגט וואַנדערען פון שטאָדט צו שטאָדט, פון בעסלאָווער שטיבעל צו בעסלאָווער שטיבעל, און דערצעהלען זיינע מעשיות.

די נשמות, אייגדער זיי ווערען גע־בוירען אויף דער זינדיגער וועלט, קענען ניט נהנה זיין מזוי השכינה; זיי זענען גענליכען צו פיצעלאַך קינדער, וואָס קע־נען ניט עפענען די אויגען אנטקעגען דער זון; און דער גאַנצער תכלית הבריאה איז שער דראַמע. וועגען סאָפאָקלעס'ן און א ליטעראַריש־אַנאַליטישע אַרבייט וועגען דער טראַגעדיע „קעניג עדיפּ".

דאָס ביכעל ווערט אויסגעגעבען דורכ'ן קאָאָפּעראַטיווען פאַרלאַג „קול־טור־ליגע", וואַרשע.

* * *

פאַרלאַג „קולטור־ליגע" גרייט צום דרוק וו. כ. פּריטשעס געשיכטע פון דער מערב־אייראָפּייאישער ליטעראַטור, אי־בערזעצט דורך ד. ב. מאַלקין. פּראָפעסאָר וו. מ. פּריטשע איז געווען איינער פון די ערשטע ליטעראַטור־היסטאָריקער, וועל־כע האָבען באַנוצט אין זייער וויסענ־שאַפטליך־ליטעראַרישער אַרבייט דעם מאַרקסיסטישען מעטאָד און זיינע „ביי־טראַגען צו דער געשיכטע פון דער מערב־אייראָפּייאישער ליטעראַטור" זענען גע־ווען דער ערשטער פּרואוו פון א מאַרק־סיסטישער סינטעטישער ליטעראַטור־געשיכטע. מיט'ן אַרויסגעבען דאָס דער־מאָנט ווערק אין אידיש וועט „קולטור־ליגע" אויספילען זייער א קענטיגען פּלאַץ אין אונזער ליטעראַטור. דאָס בוך וועט דערשיינען אין גרויסען פאָרמאַט און אנטהאַלטען א גאַנצע רייע בילדער פון דער אייראָפּייאישער ליטעראַטור.

* * *

דער רעוואָלוציע אין ארגענטינע איז געווען א קורצע און א שאַרפע, און כאָטש די ערשטע באַריכטען זענען געווען, אז בלויז צעהן מענשען האָבען אין דער רע־וואָלוציע פאַרלוירען זייערע לעבענס, שיינט עס אָבער איצט, אז ניט צעהן, נאָר מעהר ווי טויזענט זענען געפאַלען אין דעם קאַמפּף.

לויט די באַריכטען וואָס קומען אָן צו אונז פון יענעם ווייטען לאַנד, איז די גאַנצע רעוואָלוציע דורכגעפיהרט געווארען אין א גאַנץ קורצער צייט. די רעוואָלוטי־רענדע כחות האָבען גלייך פון אָנהויב גע־האט אויף זייער זייט די פּלאַטע, וועלכע האָט ערקלערהרט, אז זי וועט ניט שיסען אויף די רעבעלען און אז זי וועט שטיצען די ארמיי.

נאָך איידער דער עולם האָט זיך גע־קענט צוצוווהנען צום געדאַנק, אז פּרע־זידענט אירינגאָיען, וועלכער האָט גע־דאַרפט זיין אין אמט נאָך פיער יאָהר צייט, זאָל ארונטער פון בייגעפּל, איז שוין געווען געשאַפען די נייע רעגירונג, וועלכע האָט באַלד איבערגענומען די לייצעס אין איהרע הענט.

א טאָג נאָכדעם ווי פּרעזידענט אי־רינגאָיען האָט זיך געפיהלט נעצוואונגען איבערצוגעבען זיין מלוכה צום ווייס־פּרע־זידענט ענריקע מאַרטינעז, האָט שוין גע־נעראַל ראַזע עוואַריסטאָ אוריבורו געהאַט דעם קאָמאַנדאַראַל איבער דער גאַנצער שטאָדט. גענעראַל אורובורו איז איצט דער אָפּנאָס פון דער ארמיי, און זיין באַ־פעהל ווערט אויסגעפאָלגט מיט א בליינ־דער פארגעעערונג. אורובורו איז אויך דער פיהרער פון דער אָפּאָזיציע, וועלכע איז שארף ארויסגעוואָרפען געגען דעם פּרעזידענט'ס פיהרונגען.

אויף שנעל איז אָרגאַניזירט געוואָ־רען א צייטווייליגע רעגירונג, וועלכע, ווי עס איז אָנאָנסירט געוואָרען, וועט בלייבען אין קראַפט ביז א פּערמאַנענטע רעגירונג וועט ערוועהלט ווערען, און גלייכצייטיג האָט גענעראַל אורובורו ער־קלערהרט דאָס לאַנד אונטער קריעגס־צו־שטאַנד, כדי אויסצומיידען מעגליכע צור־אַמעניטשטיונגען און בלוט־פאַרגיסונגען.

ביז מיט א טאָג פריהער האָט עס ניט אויסגעקוקט, אז דער אויפשטאַנד וועט זיך לייכט איינגעבען. לויט די גע־זעצען פון לאַנד, האָט פּרעזידענט אירי־גאָיען געהאַט א רעכט איבערצוגעבען די פיהרערשאַפט פון לאַנד צום ווייס־פּרע־זידענט, און אזוי האָט ער געטאָן. אָבער די אָפּאָזיציע איז מיט דעם נאָר ניט גע־ווען צופרידען, און מיט אַוועגט פון דעם זעלבען טאָג האָט א גרויסער עולם זיך פאַרקליבען אין פראָנט פון דער רעגי־רונגס הויז און האָבען עס אָנגעהויבען באַמבאַרדירען. צווישען עולם זענען גע־ווען א גרויסע צאָהל סאָלדאַטען, וועלכע האָבען די אטאַקע געמאַכט באַזונדערס שווער פאַר דער קליינער צאָהל לאָיאַלע מיליטאַריסטען, וועלכע האָבען באַשיצט די רעגירונגס־הויז. אויף אזא אופן איז די קליינע וואַך באַזיגט געווארען, און די לאָיאַלע הונדערטער זיך אריינגעריסען אין דער געבאַיירט פון דער צייטונג, האָבען דאָרט אלעס רואינירט, און דערנאָך אונטערגע־צונדען דאָס הויז. אין דער זעלבער צייט האָט דאָס מיליטער פאַרטריבען די פּאָ־ליציי, און פון די דעכער פון די אַנדערע צייטונגען האָט מען געלאָזט וויסען אז די רעגירונג איז געפאַלען.

די אומצופרידענהייט מיט פּרעזי־דענט אירינגאָיען האָט זיך געפיהלט אין דער רעגירונגס־קרייזען זייט א לענגערע צייט, און ווי עס ווערט געמעלדעט פון זיכערע קוועלען, איז ער אליין געווען פאַראַנטוואָרטליך פאַר דער רעוואָלוציע וועלכע האָט איצט אויסגעבראָכען, און וועלכע האָט געבראַכט צו זיין נידערלאַ־גע. פּרעזידענט אירינגאָיען איז געווען דער פיהרער פון דער ראַדיקאַלער פּאַר־טיי, און איז מיט דריי יאָהר צוריק אויס־געקליבען געווארען אלס פּרעזידענט מיט דער געדעמפּטער מ